

PRIVATA SJUKVÅRDSFÖRSÄKRINGAR LEDER TILL VÅRD PÅ OLIKA VILLKOR

VAD FRÅGAN GÄLLER

Privata sjukvårdsförsäkringar har under senare år fått en tilltagande betydelse för hur patienter prioriteras inom svensk hälso- och sjukvård. Lagstadgade etiska principer för prioriteringar åsidosätts när faktorer som försäkringsstatus och indirekt även socioekonomisk status avgör tillgången till vård. Parallellt ser vi en ökad mängd vård som ges av vårdgivare som bedriver sjukvård med finansiering både från privata och offentliga medel. Svenska Läkaresällskapets Delegationen för medicinsk etik anser att det privata sjukförsäkringssystemet får följder som strider mot etiska principer på såväl samhällsnivå som för den enskilde läkaren.

Utgångspunkter för etisk avvägning

Lagstiftningens intentioner

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska sjukvårdens prioriteringar på såväl individ, organisations- som samhällsnivå baseras på en etisk plattform bestående av tre rangordnade principer:

1. **Människovärdesprincipen** – alla människor har samma värde och samma rätt till vård oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället.
2. **Behovs- och solidaritetsprincipen** – vårdresurser ska prioriteras till de områden (individer eller verksamheter) där behoven är störst.
3. **Kostnadseffektivitetsprincipen** – en rimlig relation mellan kostnaden och effekten av vårdinsatsen bör eftersträvas vid val mellan olika åtgärder eller verksamheter.

Urval av försäkringstagare

I Sverige tillåts försäkringsbolag att använda medicinsk information som underlag för riskbedömning av en potentiell försäkringstagare. Personer som identifieras ha en ökad risk att behöva vårdinsatser erbjuds inte försäkringsavtal i samma utsträckning som förväntat friska personer.

Yrkesetiska riktlinjer

De etiska regelverk som vägleder läkare i Sverige uppmanar läkare att inte medverka till otillbörlig prioritering. De uppmanar också till att inte acceptera en begränsad frihet att handla efter de etiska riktlinjerna.

”Läkaren ska i sin gärning bidra till att medicinska resurser används på bästa sätt till gagn för patienterna. Läkaren ska aldrig medverka till otillbörlig prioritering av enskilda patienter eller patientgrupper eller till att ge dem otillbörlig ekonomisk eller annan fördel.

Läkaren får inte låta sig påverkas av otillbörligt förvärvsbegär och inte utföra annan undersökning och behandling än vad som är medicinskt motiverat. Ersättningen ska anpassas efter prestationens art och omfattning.”

Undanträngningseffekter

Tillgång till hälso- och sjukvårdsutbildad personal och vårdinrättningar i Sverige är begränsad. Prioriteringar både på individ- och gruppnivå är en del av det dagliga arbetet i vården. Förtur för vissa patienter kommer att leda till försenad eller utebliven vårdkontakt för andra patienter som kan ha större vårdbehov

ETIKDELEGATIONENS BEDÖMNING

Den selektion av patienter som ett system med privata sjukvårdsförsäkringar medför innebär en prioritering av vårdresurser som strider mot behovsprincipen. När urvalet av individer sedan ytterligare avgränsas och personer med ökad risk för allvarlig sjukdom inte erbjuds försäkringsavtal kan systemet anses direkt motverka principen. De mest attraktiva försäkrings-tagarna är sannolikt de som ligger lägst på behovsskalan.

Undanträngningseffekten riskerar att drabba patienter med stora vårdbehov. Konsekvenser av försenad behandling kan innebära nedsatt livskvalitet, onödig försämring eller till och med dödsfall under tiden i vårdkön är ofta svåra att dokumentera och överblicka.

Processer som reglerar tillgång till vård är komplexa och ofta inte transparenta för den vårdpersonal som utför vårdinsatsen. Likaväl innebär dessa processer prioriteringar som kan vara av avgörande betydelse för den enskilda patienten och läkaren. Bristen på transparens riskerar att erodera såväl allmänhetens förtroende för att patienter ska få vård på lika villkor, som läkar-nas tilltro till det system man är verksam inom.

Etikdelegationen menar att det kan vara svårt för den enskilda läkaren att påverka dessa förhållanden. Läkarens prioritet är den enskilde patientens bästa intresse oavsett finansiering. Läkaren ska dock i den mån detta är möjligt, medverka till att de patienter som har störst behov av vård får vård först.

Etikdelegationen anser att det etiska regelverket både på professions- och samhällsnivå är tydligt i sin inställning till prioritering av enskilda patienter eller patientgrupper. Det är inte förenligt med dessa etiska principer att samhället legitimerar ett system med privata sjukvårds-försäkringar som genväg till vård för utvalda grupper.